

V-model

competentie:

Ethische reflectie

Ontwikkeld in samenwerking met:

ROC van Twente, ROC het Graafschap College, Technologie & Zorg Academie,
Universiteit Twente, Ziekenhuis Groep Twente

Voorwoord

Doordat technologie een steeds grotere plek inneemt binnen zorg en welzijn, is het scholen van (toekomstige) professionals hierin een must. Zorg- en welzijnsopleiding en -organisaties zijn hier ieder op hun eigen manier mee bezig. Een handige kapstok om deze scholing aan op te hangen is het V-model voor technologiecompetenties (Den Ouden et al., 2023).

Dit model onderscheidt basis- en verdiepende competenties. Iedere professional zou volgens dit model de basiscompetenties moeten bezitten. Daarnaast zijn er zorgprofessionals met aandachtsgebied technologie, die ook de verdiepende competenties bezitten.

Om niet allemaal het wiel opnieuw uit te vinden heeft Saxion Hogeschool het initiatief genomen om trainings- en onderwijsmaterialen te verzamelen voor de vijf basiscompetenties (Vertrouwen, Veranderen, Vinden, Vaardig Gebruiken en Vertellen) en de overstijgende competentie Ethische Reflectie.

Dit document beschrijft oefeningen om de competentie Ethische reflectie te trainen. De oefening dienen ter inspiratie en zijn zodanig beschreven dat ze inzetbaar zijn in (of eenvoudig aan te passen voor) de verschillende contexten van onderwijs en praktijk in zorg en welzijn.

Input voor deze oefeningen is afkomstig van de zorg- en welzijnsopleidingen binnen Saxion Hogeschool, ROC van Twente, ROC het Graafschap College, Universiteit Twente en vanuit de praktijk via Technologie & Zorg Academie en Ziekenhuis Groep Twente.

Saxion streeft ernaar dit document verder aan te vullen, om zoveel mogelijk kennis met elkaar te delen. Toevoegingen worden daarom gewaardeerd.

Een interessante oefening om te delen? Of een vraag of opmerking? Neem dan contact op met Marloes Postel via m.g.postel@saxion.nl of kom een keer langs voor een kop koffie.

Op de volgende pagina's vind je oefeningen ter inspiratie om de competentie 'Ethische reflectie' te trainen. Wij moedigen je van harte aan om deze oefeningen aan te passen of uit te breiden om ze relevant(er) te maken voor je eigen studenten of medewerkers.

Enkele suggesties om dat te doen zijn:

- *Links naar relevante websites toevoegen*
- *Een gerelateerd artikel toevoegen*
- *Het scenario aanpassen naar technologie die gebruikt wordt in jouw context*

We wensen je veel succes & plezier met de oefeningen!

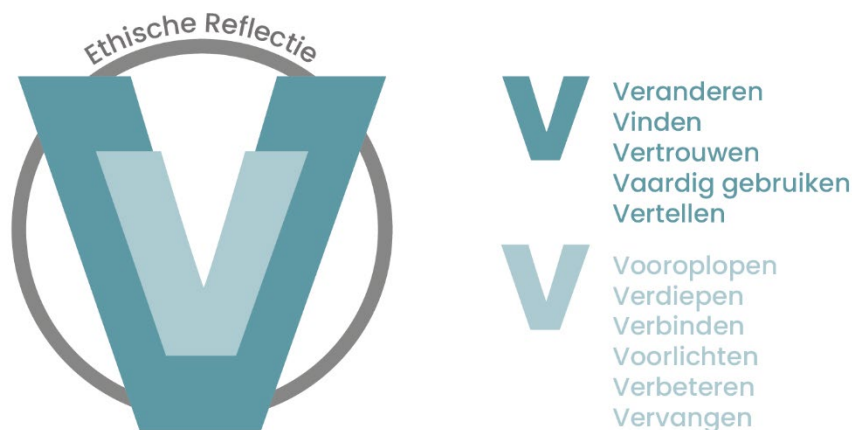
Lectoraat Technology, Health & Care

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Oefening 1. Tech twijfels kletsput	6
Oefening 2. Product Impact Tool.....	7
Oefening 3. Andere perspectieven bekijken.....	8

Inleiding

Ethische reflectie is een overstijgende competenties in het V-model voor technologie competenties (Figuur 1). Ethische reflectie houdt in dat de zorgprofessional bij het inzetten of vervangen van technologie op sensitieve en integere wijze een verantwoorde keuze maakt op basis van ethische afweging op individueel, organisatie- en maatschappelijk niveau. De professional weegt daarbij verschillende perspectieven af in samenspraak met relevante anderen en houdt rekening met privacy, veiligheid en wet- en regelgeving.

Figuur 1. V-model voor technologie competenties (Den Ouden et al., 2023)

Dit betekent dat de zorgprofessional...

Kennis heeft van:

- Ethische dilemma's bij het gebruik van technologische hulpmiddelen.
- Ethische meningsvorming.
- Methodieken om tot een ethisch verantwoorde keuze te komen.
- De meningen en standpunten die leven in de maatschappij, bij cliënten, professionals en hun omgeving m.b.t. de inzet van technologie.

In staat is om:

- Een ethische discussie te voeren.
- Beroepsethische vraagstukken kan signaleren, en hiermee kan omgaan.
- Consequent rekening houdt met de geldende ethische maatstaven van de organisatie en de client bij het nemen van beslissingen omtrent technologische innovaties.
- De inzet van technologie te toetsen aan de eigen van zorgzaamheid, zorgvuldigheid, integriteit en vertrouwen en vaststelt of de inzet van deze technologie in deze situatie acceptabel is.

En daarnaast...

- Ethische dilemma's rondom technologie signaleert.
- Ethische oordeelsvorming kan toepassen.
- In staat is het perspectief van een ander te begrijpen.
- Actief collega's betreft bij ethische dilemma's m.b.t. technologische innovaties.
- Bereid is in elke situatie te onderzoeken wat de impact van de inzet van zorgtechnologie is op de client en andere betrokkenen.
- Ethisch redeneren kan toepassen t.a.v. de technologie in zorg en welzijn.
- Technologie op een ethisch verantwoorde manier toepast.

Oefening 1. Tech twijfels kletsspot

Doel: Discussie aan de hand van technologische onderwerpen.

1 uur

4-100 deelnemers

Telefoon, laptop of tablet

Opdrachtschrijving

Maak groepjes van 5 deelnemers.

Eventueel kan dit ook met een grotere groep, maar dan komt niet iedereen aan het woord. Ga met elkaar in gesprek n.a.v. onderstaande onderwerpen. Bevraag elkaar waarom iemand een bepaalde mening heeft.

1. Kies de technologie van de toekomst.
2. Een computer in het ziekenhuis bepaalt hoe hoog je op de wachtlijst voor een behandeling komt.
3. Een arts kan je nu al vertellen of je over 10 jaar een ziekte krijgt.
4. Alle mensen staan DNA af om vast te stellen of ze erfelijke ziektes bij zich dragen.
5. Een robotrechter bepaalt of je schuldig bent of niet.
6. Je verzekeraar bepaalt door middel van AI of je bepaalde vergoedingen krijgt.
7. Als je ineens lang niet meer op social media bent, neemt een hulpverlener contact op om te checken of het wel goed met je gaat.
8. Huisartsen worden vervangen door robots die precies kunnen achterhalen wat je mankeert.
9. Zorgtechnologieën thuis, zoals een slimme weegschaal zijn makkelijk te hacken.
10. Alle verpleegkundigen zijn robots.
11. Alles wat je zegt wordt ergens online bewaard.
12. Je gesprekspartner kan met smartglasses zien of je wel helemaal eerlijk bent.
13. De robothond neemt alles op wat de verzorgende zegt en doet.
14. Alle mensen staan DNA af om vast te stellen of ze erfelijke ziektes bij zich dragen.
15. Huisartsen worden vervangen door robots die precies kunnen achterhalen wat je mankeert.
16. Je koelkast bepaalt wat je eet op basis van gegevens over je gezondheid.
17. Iedereen moet een exoskelet kunnen kopen waarmee hij 5 keer zo sterk wordt.
18. Je prestaties op je smartwatch bepalen de hoogte van je zorgpremie.
19. Voor 10.000 euro koop je een hersenchip die je slimmer maakt.
20. Je koelkast laat weten in een app welke boodschappen je nodig hebt.

21. Voor je eigen veiligheid hangt er in elke kamer van je huis een camera.

Oefening 2. Product Impact Tool

Doel: Oefenen met reflecteren op een gekozen technologie..

2 uur

Max. 20 deelnemers

Laptop of tablet

Opdrachtomschrijving

Stap 1

Beschrijf de casus van een patiënt waarbij je een technologie wilt inzetten voor een hulpvraag. Beschrijf zowel de hulpvraag als de technologie goed.

Stap 2

Open de Product Impact Tool via

<https://productimpacttool.org/nl/portal/>

of: <https://productimpacttool.org/en/portal-english/>

‘Open interactief model’, klik op één van de vier gebieden en zie de voorbeelden.

Verken het, neem de gedachtegang in je op zodat je dit kan toepassen op ieder product.

Denk na over hoe techniek aangrijpt op één van de vier gebieden.

Begin met voor-ogen, dan ter-handen, achter-de-rug-om en boven-het-hoofd.

Stap 3

Per gebied beschrijf je op welke manier de deelaspecten van toepassing zijn op de door jou gekozen technologie.

Stap 4

Besprek de 4 gebieden met een medecursist.

Oefening 3. Andere perspectieven bekijken

Doel: Vanuit verschillende perspectieven kijken naar de impact van technologie.

2 uur

Max. 20 deelnemers

Laptop of tablet

Opdrachtomschrijving

Laat de deelnemers een actueel thema kiezen, bijvoorbeeld de inzet van AI bij het contact maken met patiënten.

Zet 3 of 4 stoelen in de ruimte, overige deelnemers in een halve kring eromheen. Op elke stoel gaat iemand zitten die zich inleeft in het perspectief van een persoon. Bijvoorbeeld: iemand die laaggeletterd is, iemand met een bepaald geloof en cultuur, een ICT-er, een zorgmedewerker...

Geef de deelnemers op de stoelen aan op een kaartje wie zij zijn en vanuit welk perspectief zij naar de situatie kunnen kijken. Geef ook aan wat voor hen een probleem is vanuit hun situatie en wat voor hen een oplossing kan zijn.

Laat nu de deelnemers op de stoelen een gesprek voeren n.a.v. het gekozen thema.

Bespreek na met alle deelnemers:

- Wat viel hen op?
- Wat was nieuw voor hen?
- Welke inzichten ontstonden er bij henzelf en bij degenen die op de stoelen zaten?